

עשרה בטבת שחל בע"ש ועוד דיני התענית - שיעור 212

Eating, Shaving, and Showering on שבת בערב שבת

I. אם רשאים להפסיק התענית של עשרה בטבת כשחל בערב שבת שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה

(א) עיין במסכת עירובין (מ"ב). דאמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבים לפני רבי עקיבא ותשעה באב שחל בערב שבת היה והביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה ולא שהיה תאב לה אלא כדי להראות הלכה לתלמידים שאין צריך להשלים התענית כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה ורבי יוסי אומר מתענה ומשלים והגמרא פסק ההלכה כרבי יוסי שצריך להשלים והמרדכי (ס) כתב דרבינו יצחק בעל התוספות עשה מעשה רב ב' טבת שחל בע"ש וטעם לפני כניסת השבת שאע"פ שאמרו הלכה מתענה ומשלים זהו לומר שאם רצה לעשות כן רשאי אבל יותר טוב שלא להשלים התענית כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה איברא התוספות בשם רבינו חננאל כתב שרבי עקיבא באותה שנה חולה מסוכן היה ורבי יהודה לא ידע עיקר הטעם מפני מה עשה כך רבי עקיבא והשו"ע (רמ"ט - ד) פסק כר"ח וסעיתו שצריך להשלים עד צאת הכוכבים והרמ"א הביא דעת הי"א דלא ישלים אלא מיד כשיוצאים מב"ה יאכל (שהוא דעת הרא"ש והטור והמרדכי ועוד) והכריע הרמ"א דרק בתענית יחיד לא ישלים אבל בתענית ציבור ישלים עד צאת הכוכבים (שו"ת יחיה דעת א - ב)

(ב) לכן אלו שיש ספק אם צריכים להתענות כגון מעוברות ומיניקות אם מרגשות חולשה קצת בודאי אינן צריכות להשלים עד צאת הכוכבים (עיין תק"ג - ב)

II. אם רחיצת כל גופו בחמים מותר בעשרה בטבת - עיין בשו"ע (תק"ג - ג) דצומות הללו חוץ מט' באב מותרים ברחיצה ... ועיין במ"ב (סק"ו) דבעל נפש יחמיר ככולן כמו בט"ב וכ"כ השער הציון (סק"ח) דעכשיו אין נוהגין לרחוץ בג' צומות וכתב בפמ"ג דהיינו בחמין אבל בצונן שרי אמנם אם חל עשרה בטבת בע"ש אין להחמיר ברחיצה בחמין מפני כבוד השבת אבל בענין גילוח לא כתב להתירה או לאיסורה וצ"ע

III. אם נוהגים איסור תספורת בי' בטבת שחל בע"ש

(א) עיין בפמ"ג (א"ח תק"ג - סק"י) שכתב דאפשר שיש להחמיר בי"ז בתמוז ובעשרה בטבת כמו מר"ח עד התענית והענין שם בנישואין ולכאורה ה"ה בתספורת ואפשר דתספורת יותר חמיר מנישואין (עיין באג"מ ג - ק)

(ב) עיין באלוה רבה (תק"ג - ה) שכתב שאין שמחין כלל מראש חודש אב עד התענית ואפשר דה"ה י"ז בתמוז וי' בטבת וכ"כ הבה"ל בשמם וכ"כ בשו"ת פרי השדה (ד - ס"ג) דלא רצה להתיר אפילו בדיעבד החופה בי' בטבת ודברי התוספות בעירובין שהתירו רק באלמן ואלמנה אבל חופת בחור או בתולה ודאי אסור

(ג) עיין בספר זה השלחן (תק"ג) שתמה על הבה"ל (ה"ל) וכתב דלצורך מצוה כגון לגלח בי' טבת שחל להיות בע"ש אין להחמיר כלל ומשמע מדבריו שהבה"ל סבר כנגדו שדין מראש חודש עד התענית וי"ז בתמוז וי' בטבת חזא הוא ואסור בתספורת אפילו לכבוד שבת

(ד) עיין בשו"ת ציץ אליעזר (ז - מ"ט - א"ח - ג) כתב דהבה"ל החמיר דוקא בדברים של שמחה כמו לישא נשים ומקח וממכר ובנין של שמחה אבל בגילוח לא עלה על דעתו בכלל להחמיר וצריך שאלת חכם

IV. **Traveling in an airplane on a תענית (changing time zones) when does the תענית end?**

עיינ באג"מ (ג - ז"ו ד"ה וזכר) כתב מסתברא שלענין תענית מתענה בין לקולא בין לחומרא עד צאת הכוכבים שהוא במקום שנמצא אז ואף של פעמים הוא רק שעות מועטין שלא נקבע התענית על שעות אלא על יום שהוא עד צאת הכוכבים וה"ה בט' באב ועוד כתב שיתפלל תיכף כשתנץ החמה למעלה בעראפלאן ולא בזמן באותו מקום שם למטה

V. **אם מותר לרחוץ פיו במים בשחרית - עיין בערוך השלחן (תקס"ז - ג)**

דכשניטל המים לפיו והוא עומד שחוח וכוונתו רק לנקות השיניים ואין חשש שיבלע בגרונו מותר לבד בט"ב ויוה"כ והבאר היטב (תקס"ז - סק"ה) בשם המהרי"ל כתב שמותר אפילו בת"ב וכ"כ המ"ב (סקי"ה) אמנם במשחת השיניים אסור אם יש הנאה לחיך

VI. **עלייה למי שלא התענה - עיין בשו"ע (תקס"ו - ו)** שאין לקרות בתענית ציבור

מי שלא התענה או שאין בדעתו להשלים התענית (מ"ב תקס"ו - כ) ועיין במג"א דדוקא במנחה אבל בשחרית מותר לעלות דאע"פ שדוחן פרשת השבוע מ"מ עכ"פ הלא קוראין בתורה בלא התענית אלא א"כ התענית באמצע השבוע ויש מחמירים כהמחבר ומ"מ בדיעבד אם קראוהו י"א דיעלה ועיין בחתם סופר (קנ"ז) ועיין במ"ב (סק"ה) דע"כ צריך ליזהר מאד שלא להיות בביהכנ"ס כדי שלא יקראוהו אם הוא במנחה וכדומה

VII. **אם אין עשרה מתענים האם יכולים להוציא ספר תורה בשחרית או במנחה**

לקרות פרשת ויחל עיין בתשובת הרשב"א (פ"ה) דאין השליח ציבור אומר ענונו אלא א"כ יש עשרה מתענים (תקס"ו - ג) אמנם המ"ב (תקס"ו - סקי"ד) כתב שדי כשיש ששה בביהכנ"ס דקורין ויחל משא"כ במנחה דצריך עשרה וה"ה שחרית כשחל באגד"ו צריך עשרה וי"א בתענית ציבור צריך שבעה שהוא רוב הניכר כמו לברכת הזימון (שע"ת סק"ד) וע"ע בשערים מצויינים בהלכה (קנ"ד - י"ג) שהביא דעות דבשלשה סגי ויש אומרים אפילו כולם אינם מתענים קורין משום דיום התענית מתחייב בקריאה זו וזה להלכה ולא למעשה (חתם סופר קנ"ז)

VIII. **מי שהוא מקצת חולי וצריך להתענות מ"מ מותר לקחת כדורים בלא מים שצריך**

למחלת הגוף דאם לא יבלע אפשר שיהיה חולה שאין בו סכנה (עיין ש"כ - י"ז ואג"מ ג - ז"ה)

IX. **מי ששכח ובירך על מים בתוך התענית**

(א) **עיין בשו"ת יביע אומר (יו"ד ז - ה)** שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים אם איסור

ברכה לבטלה דאורייתא או דרבנן השו"ע (ט"ו - ד) פסק כהרמב"ם שהוא דאורייתא ולא כהתוספות (ר"ה ל"ג) שהוא דרבנן ולשיטתו שוא"ת עדיף ויאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מבלי לטעום ועיין בב"י (תקס"ח) שהביא שם שיטת הרא"ה דשיעור איסור אכילה בתענית הוא ככותבת ולכן אם טועם פחות מכשיעור יש כאן ספק איסור אכילה בתענית ואין ספק מוציא מידי ודאי איסור מלא תשא את שם השם לשוא

(ב) **מי שאכל בשר ובתוך שש שעות בירך על מאכלי חלב וטעם טעימה כל**

שהוא כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה דרק ספק איסור הוא עיין תוספות (חולין ק"ה:). דלאחר מותר אם בירך ברכת המזון ועיין ברמ"א (יו"ד פ"ט) דצריך להמתין שעה אחת (עיין בשו"ת יחיה דעת ז - מ"ה ובשיעורנו 44)

X. **מי שלא רוצה לאכול מאכלי בשר אחר התענית - עיין בשערים**

מצויינים בהלכה (ט"ז - סקט"ו וי"ח) דמשמע שיש מקילין בדבר עיין שם וצ"ע

לכות ההצפסה י"י לרפאלה שלמה לפארא דארכא החולה יצחק בן ח"י רחל בתקא סאר חול' ישראלי